Wetsvoorstel **plan van aanpak witwassen**

Waarom banken met deze wetswijziging het misbruik van het financiële stelsel door criminelen beter kunnen voorkomen.

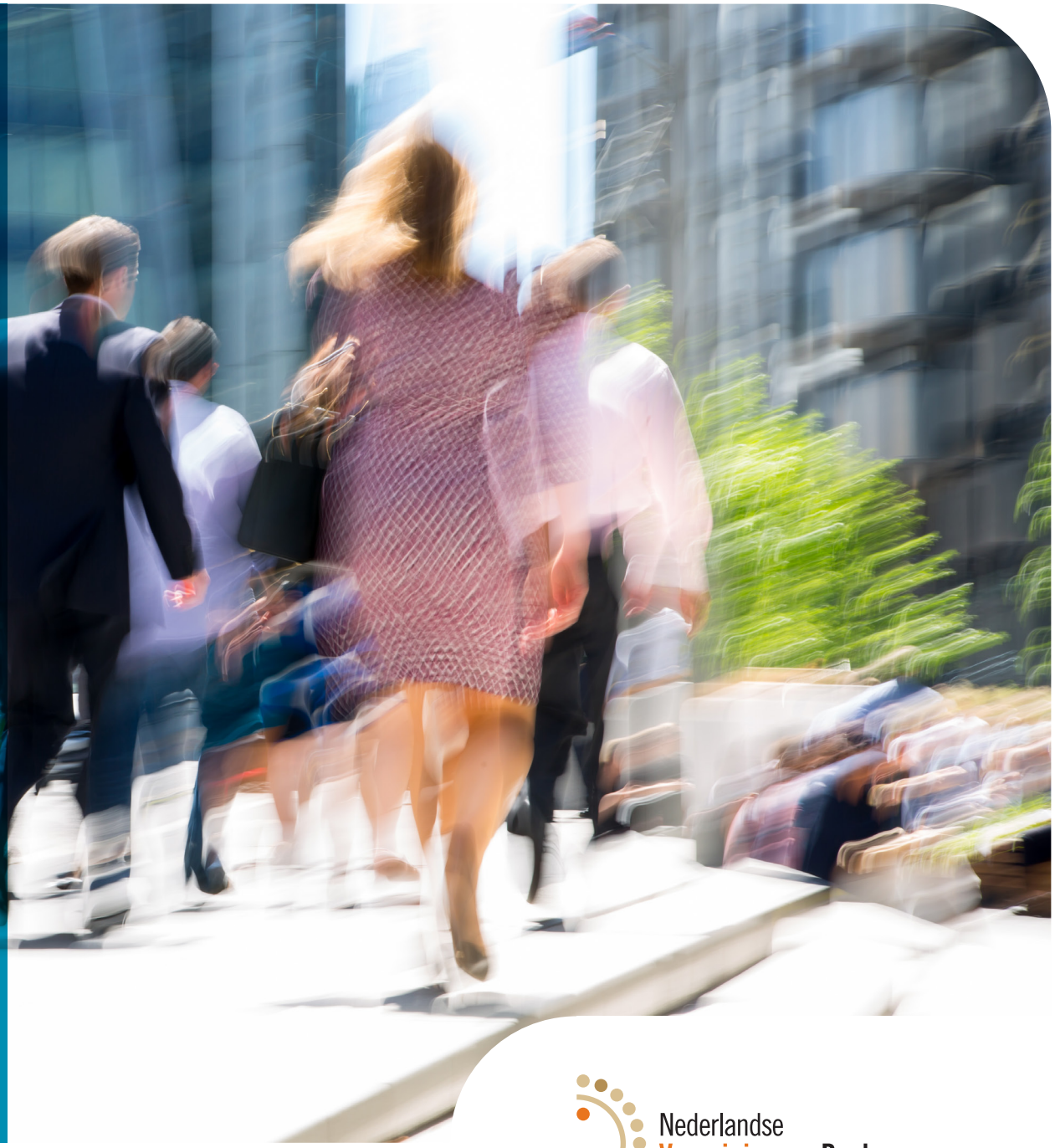

Nederlandse Vereniging van Banken

WIJZIGING VAN DE WWFT

Op dit moment ligt er een voorstel tot wijziging van de Wwft. Ook wel: het wetsvoorstel Plan van aanpak witwassen. Dit wetsvoorstel is bedoeld om het criminelen een stuk lastiger te maken om bankrekeningen te gebruiken voor hun criminele praktijken. Het voorstel ondersteunt en versterkt de goede uitvoering van de poortwachtersrol van banken.
Het voorstel gaat onder meer over:

- de wettelijk verplichte uitwisseling van risico's door banken.
- de gezamenlijke transactiemonitoring-voorziening Transactiemonitoring Nederland (TMNL) van banken.

Er is veel maatschappelijke discussie over dit voorstel. Zijn die nieuwe wettelijke mogelijkheden echt nodig? Zijn er nadelen voor klanten van banken? Wat betekent het bijvoorbeeld voor hun privacy? Banken zijn voorstander van dit wetsvoorstel. We voorzien een positieve impact voor klanten, voor banken in hun rol als poortwachter en de integriteit van ons financiële stelsel.

VOORDELEN WETSWIJZIGING

1 'Shopgedrag' van criminelen wordt verhinderd

Het van bank naar bank hoppen wordt verhinderd door de nieuwe verplichte uitwisseling van integriteitsrisico's door banken. De kans dat criminelen toegang tot het financiële systeem krijgen wordt kleiner. Ze kunnen er minder makkelijk misbruik van maken.

2 Minder hinder van witwas controles

Goedwillende klanten ondervinden minder hinder van witwascontroles. Want door de verplichte uitwisseling van risico's en betere gezamenlijke transactiemonitoring kunnen banken gerichter klantonderzoek doen.

3 Relevantere meldingen

FIU-Nederland ontvangt relevantere meldingen van banken. Want door de gezamenlijke transactiemonitoring kunnen complexe criminele patronen beter worden gedetecteerd. Witwasnetwerken zijn complex en vaak verspreid over meerdere instellingen.

CIJFERS NU

16 miljard euro
crimineel geld wordt er jaarlijks in Nederland witgewassen.

1,4 miljard euro
besteden banken jaarlijks aan hun wettelijke Wwft-taken.

13.000 bank-medewerkers
(1 op de 5) werken aan Wwft-taken.

95% van de miljoenen 'alerts' per jaar (= signalen bij banken van mogelijk ongebruikelijke transacties) is vals alarm.

Ca. 263.000 ongebruikelijke transacties
meldden banken in 2021 aan de Financial Intelligence Unit Nederland (FIU-Nederland); de FIU-Nederland verklaarde er ca. 47.000 als 'verdacht' en gaf ze door aan de opsporings-diensten.

1,2 miljoen meldingen
werden door alle poortwachters in 2021 aan de FIU-Nederland gemeld. In 2020 waren dat er nog ca. 722.000.

1 Shopgedrag van criminelen wordt verhinderd
Welk verschil maakt de verplichte uitwisseling van risico's?

HUIDIGE SITUATIE

Ook criminelen hebben graag een bankrekening. Want een bankrekening is het startpunt om crimineel geld, verdiend in de onderwereld, naar de bovenwereld te brengen. Dus om de criminele herkomst ervan te verhullen, zodat de crimineel onder de radar zijn gang kan blijven gaan en er ongestoord kan worden genoten van de opbrengsten. Het crimineel verdiende geld kan bovendien worden ingezet voor nog meer criminele activiteiten, zoals (het financieren van) terrorisme, mensenhandel en drugshandel.

Wordt de rekening van een crimineel bij een bank beëindigd vanwege door de bank geconstateerde risico's op witwassen of terrorismefinanciering? Dan probeert de crimineel over te stappen naar de volgende bank. Daar benut hij de opgedane kennis over de reden van afwijzing van de eerste bank, omdat hij weet wat hij moet vermijden om onder de radar toegang te krijgen bij een andere bank. Ook deze bank doet opnieuw klantonderzoek. Niet wetende dat een andere instelling bij deze klant al risico's op witwassen of terrorismefinanciering heeft geconstateerd en gemeld. Ook bij aantoonbare witwasrisico's kunnen banken deze nu niet onderling uitwisselen. Dat die uitwissseling nu niet mag, vormt een risico voor de integriteit van het financiële systeem en ondergraaft de effectiviteit en efficiëntie van de anti-witwasketen. Criminelen leren immers van iedere afwijzing en kunnen die kennis gebruiken bij een volgende aanvraag. 'Shopgedrag' – nu mogelijk omdat banken geen informatie over risico's mogen uitwisselen - vergroot de kans dat criminelen uiteindelijk toch toegang krijgen tot het financiële systeem en het misbruiken.

Hoe zit het met hoog-risico-klanten?

Bij sommige sectoren is er sprake van een hoog inherent risico. Dat zijn bijvoorbeeld sectoren waar veel contant geld in omgaat. De Nederlandse Vereniging van Banken overlegt nu samen met De Nederlandsche Bank (DNB) en deze sectoren hoe zij voor goedwillende klanten uit die sectoren de toegang tot het financiële systeem kan borgen.

NA WETSWIJZIGING

Wordt iemand door een bank geweigerd vanwege gemelde risico's op witwassen of terrorismefinanciering? Of wordt de dienstverlening beperkt of beëindigd om die reden? Dan zal het 'shopgedrag' door die klant weinig effect meer hebben. Want het wetsvoorstel kent een nieuwe verplichting: de bank moet bij een klant met een indicatie van verhoogd risico onderzoeken of deze klant eerder al bij een andere bank diensten heeft afgenomen, nog afneemt of is geweigerd als klant.

In dat geval moet de bank navraag gaan doen en moet de andere bank relevante informatie over gebleken risico's delen. Deze verplichte uitwisseling van risico's wanneer een klant of transactie indicaties van een hoger risico op witwassen of terrorismefinanciering met zich meebrengt, zorgt dat het lastiger wordt voor criminelen om misbruik te maken van het financiële stelsel. Goedwillende klanten zullen weinig merken van deze nieuwe verplichting: de wettelijke verplichting gaat immers alleen over de uitwisseling van risico's. Een verplichting die banken effectief zouden kunnen uitvoeren als de Wwft ook ruimte zou bieden voor een register.

2

Minder hinder van witwascontroles voor goedwillende klanten
Welk verschil maakt de wetswijziging?

HUIDIGE SITUATIE

Een voorbeeld: een marktkoopman bankiert bij twee banken. Hij stort zijn cash altijd bij de dichtstbijzijnde afstortautomaat van bank nummer 1. Deze bank is bekend met cashstortingen, beoordeelt deze als gebruikelijk en genereert dus geen alerts op de stortingen. Deze bank checkte immers al eerder bij de klant waar de cash vandaan komt en heeft een goede verklaring van de klant gekregen. Op een dag is de vaste afstortautomaat buiten gebruik. De klant stort af bij zijn bank nummer 2, die alleen de girale inkomsten van de betalingen via de pinautomaat ontving, maar nu ineens cash ziet binnenkomen. De voor deze bank ongebruikelijke transacties zullen alerts genereren en de bank zal de marktkoopman vragen gaan stellen. Lastig en vervelend voor de klant, onnodige werklast voor de poortwachter.

Er zijn jaarlijks miljoenen van deze ‘alerts’, die door bankanalisten worden onderzocht. Tijdens het onderzoek wordt vaak ook de klant benaderd met vragen. De klant moet soms aanvullende informatie en documentatie aanleveren als verklaring voor de transactie en die aantonen dat er geen risico’s zijn op witwassen of terrorismefinanciering. Als die risico’s niet kunnen worden uitgesloten, meldt de bank de transactie als ongebruikelijk bij de FIU-Nederland. In 2021 deden banken 263.000 meldingen aan de FIU-Nederland. Zij onderzoeken deze transacties verder en verrijkt deze met additionele informatie waar de FIU-Nederland toegang toe heeft. Slechts een klein deel van de meldingen verklaart de FIU-Nederland uiteindelijk als ‘verdacht’.
In 2021 zijn op deze manier ruim 200.000 transacties van klanten onnodig gemeld bij de overheid als ongebruikelijk. Een veelvoud daarvan is al eerder na onderzoek en indringende vragen van bank naar klant, afgevallen als ‘vals alarm’.

Borging privacy klanten

Het wetsvoorstel bevat verschillende goede waarborgen waardoor TMNL van geen enkele klant identificerende persoonsgegevens kan zien. TMNL kan niet herleiden om welk persoon of bedrijf het gaat, omdat de gegevens gepseudonimiseerd zijn. Rekeningnummers, bedrijfsnamen en andere identificerende gegevens worden omgezet naar een voor TMNL onherleidbare en nietszeggende reeks tekens.

NA WETSWIJZIGING

De ‘ongebruikelijke transactie’ uit het voorbeeld hiernaast, levert door de gezamenlijke transactiemonitoring via TMNL direct een beter samenhangend beeld op. Deze cashstorting bij de andere bank hoeft dan geen ‘alert’ op te leveren. Banken hoeven zulke klanten dus niet langer ‘lastig te vallen’ met vragen en onderzoek, wat gezien kan worden als een inbreuk op de privacy. Bovendien leidt dit tot minder onnodige meldingen aan de overheid en neemt de relevantie van de meldingen toe. Zo kan TMNL bijdragen aan scherpere detectie van wat daadwerkelijk ‘ongebruikelijk’ is. Het enige wat TMNL doet is ongebruikelijke transacties detecteren, en de gegeneerde alerts aan de betreffende bank leveren, waarna de bank de beoordeling en afhandeling verder oppakt. Banken hebben dus geen inzage in elkaars transacties. Goedwillende klanten ervaren minder hinder van de witwasaanpak. Kwaadwillende klanten worden juist gerichter gedetecteerd.

3

Relevantere meldingen aan de FIU-Nederland
Welk verschil maakt gezamenlijke transactiemonitoring?

HUIDIGE SITUATIE

Op dit moment zijn banken al wettelijk verplicht om individueel alle transacties van hun klanten te monitoren. Alle transacties – vanaf 1 cent tot in de miljoenen euro's, van zowel zakelijke als particuliere klanten.

Criminele netwerken gebruiken graag verschillende instellingen en methodes voor het verhullen van hun criminele praktijken. Banken hebben nu beperkt zicht op mogelijk criminele transactiepatronen. Ze zien immers alleen de transacties via hun eigen rekeningen. Daardoor zoeken banken nu naar die ene criminele speld in de enorme hooiberg van miljarden transacties. Met als resultaat: talrijke valse alerts, onterechte meldingen van ongebruikelijke transacties van banken richting de FIU-Nederland en complexe criminele netwerken die onder de radar kunnen blijven.

Om criminele patronen te kunnen detecteren, monitoren vijf banken nu ook gezamenlijk transacties van zakelijke klanten in de transactiemonitoring-voorziening (TMNL). Privacy is belangrijk bij TMNL. TMNL kan niet herleiden om welke onderneming het gaat, omdat alle identificerende gegevens gepseudonimiseerd zijn. Rekeningnummers, bedrijfsnamen en andere identificerende gegevens worden omgezet naar een voor TMNL onherleidbare en nietszeggende reeks tekens.

Wat betekent de drempelwaarde van €100?

Dat betekent dat banken alleen transacties tussen particulieren hoger dan € 100 aanleveren aan TMNL. Dit vermindert de transactiedata die in aanmerking komen voor gezamenlijke transactiemonitoring met 60-70%. Zou deze drempelwaarde hoger liggen, dan bemoeilijkt dit het vaststellen van het verwachte transactieprofiel van een klant, waardoor er meer onnodige alerts ontstaan. Daarnaast vermindert het inzicht in criminele netwerken, waardoor criminelen alsnog onder de radar kunnen blijven. Immers, voor een compleet beeld van criminele geldstromen, zijn ook de kleinere transacties van belang. Die kunnen net het missende puzzelstukje zijn.

NA WETSWIJZIGING

Individuele banken blijven op basis van de Wwft verantwoordelijk voor de transactiemonitoring van hun klanten. De wetswijziging geeft een wettelijke basis voor gezamenlijke transactiemonitoring. Voor transacties tussen particulieren bepaalt de wet een drempelwaarde van € 100: transacties onder dat bedrag worden niet gezamenlijk gemonitord.

Gevolg van de gezamenlijke transactiemonitoring is dat de ongebruikelijke transactiepatronen die niet kunnen worden gedetecteerd binnen één bank, nu wel gedetecteerd kunnen worden. TMNL brengt immers puzzelstukjes van verschillende banken samen om het hele plaatje te vormen: transactiepatronen en criminele netwerken worden dan beter zichtbaar. Criminelen kunnen dus minder makkelijk gebruikmaken van de 'dark space' tussen banken. Door gerichter klantonderzoek worden de meldingen naar de FIU-Nederland relevanter. De dataverwerking door TMNL gebeurt zoals nu: zorgvuldig versleuteld, alleen de eigen bank weet om welke klant het gaat. Wat de impact van de drempelwaarde is, staat in het kader hiernaast.